

F. B. ANGELI RADOVANI, *Talas*

Beogradu (1929), a retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu u Muzeju za umjetnost i obrt, 1984. Pisao je književne i likovne prikaze.

LIT.: I. Franić, Franjo Andjeli Radovani, Danica, 1937, 1. — K. Angeli Radovani, Moj otac slikar Branko Frano Angeli Radovani 1878–1962, ŽU, 1975, 22–23. — D. Horvatić, Ples smrti, Antologija hrvatskog humora, V, Zagreb 1975, str. 8. — Frano Branko Angeli Radovani (katalog retrospektivne izložbe), Zagreb 1984. M. Maš.

ANGELI RADOVANI, Kosta, kipar (London, 6. X. 1916). Sin je slikara F. B. Angeli Radovanija. Studirao je na akademiji Brera u Milanu 1934–38 (F. Messina), zatim upisao studij povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1939. Izlagao je skulpturu i grafiku na Prvoj izložbi hrvatskih umjetnika 1940. Pohađao specijalke za kiparstvo kod F. Kršinića i grafiku kod T. Krizmana na zagrebačkoj Akademiji. Modelira aktove, portrete i figuralne kompozicije, bavi se crtežom, grafikom, medaljerstvom i spomeničkom plastikom. God. 1950–55. bio je profesor na Akademiji primijenjene umjetnosti u Zagrebu, od 1978. predaje kiparstvo na Akademiji u Sarajevu.

Već oko 1940. opredjeljuje se za sintetičku formu i zgušnjavanje oblika. U aktovima iz toga razdoblja prevladavaju napeti volumeni (*Pralja*, 1939), u portretima napušta tradicionalno psihologiziranje (*Mojin prvi portret*, 1939; *Portret Z. Vojnovića*, 1940). Zaokuplja ga traganje za jezgrom životnih snaga, govor tijela u pokretu, dinamični ritam i odnos likova (*Treća otmica*, 1941). U poratnim godinama vidljiva je stanovita idealizacija oblika (*Portret S. Šohaja*, 1946), dok je u spomenicima bliži realizmu, zatvorenoj odlučnosti stava i poruke (*Drežničanin*, 1949). Radovanijeva samostalna izložba u Zagrebu 1952. važan je datum u povijesti novijega hrv. kiparstva. Brojna djela govore o umjetnikovim eksperimentalnim iskustvima, potvrđuju ostvarenu sintezu i zrelost pogleda. Prijelomnu poziciju označuju portreti u kojima je postignut osebujuć izraz plastičke prirode ličnosti i karaktera (*Portret D. Cesarića*, 1951; *Portret M. Tartaglie*, 1952). Uočavaju se dva načina modeliranja: oblim volumenom i rezanjem mase; istodobno dolazi do nove, jezgrovite koncepcije figure (*Djevojka s rukama pod prsima*, 1952). Punoća i zrelost tijela, dinamička ravnoteža mase i površine dolazi do izražaja u ciklusu *Dunje*, započetom 1957. To su aktovi komornijih dimenzija i robustnih oblika u kojima je lik sazdan organskim sлагanjem dijelova, analitički prostudiranim elementima anatomskega sklopa. U kasnijim aktovima prevladavaju kubični oblici (*Djevojka na tračnici*, 1965), geometrijska konstrukcija je člankovita a skulptura postaje kolaž tipiziranih odljeva (*Žena oštih koljena*, 1967). Broncom, rudimentarno obrađenom, sugerira tektonske rasjekline a prostornom razvedenošću plastike približava se konstruktivnoj apstrakciji. Profinjeni osjećaj za jednostavnu, organsku masu zapaža se i u Rado-

vanijevim medaljama, u kojima su osobine likova naznačene sažetim, karakterističnim pojedinostima (*Rektorski lanac*, 1969). Pojednim modelima vraća se u više navrata (Z. Vojnović, Lj. Karaman, B. Gavella), otkriva nove odnose u fakturi, oblicima i materijalima. Monumentalna gesta i sinteza svih značajki odlikuje njegove crteže i grafike (*Urnebesijada*, 1967) a sugestivno sažimanje oblika obilježava spomenike iz novijega razdoblja: slikaru V. Karasu u Karlovcu (1972) i J. Mažaru-Šoši u Travniku (1975). Samostalno je izlagao u Zagrebu (1952, 1965, 1974, 1977, 1985), Beogradu (1963, 1967, 1988), Ljubljani (1966, 1974), Pragu (1966), Zadru (1968), Splitu (1969, 1978), Dubrovniku (1969, 1978, 1986), Tunisu (1972), Rijeci (1976), Nišu (1978), Sarajevu (1987), Pordenone (1988), Varaždinu (1992). Moderna galerija u Zagrebu priredila mu je 1973. retrospektivnu izložbu. Sudjelovao je na kiparskim simpozijima u Kostanjevici na Krki (1963), Arandelovcu (1967) i Labinu (1975). Piše članke i ogleda o lik. umjetnostima. Od 1992. član je HAZU.

BIBL.: Marini ili Calder, Krugovi, 1953, 1; Henry Moore, Politika, 13. III. 1955; Skulptura Ksenije Kantoci, Bulletin JAZU, 1955, 9–10; Smisao naših uspjeha, Književnost (Beograd), 1960, 11–12; Na tragu Branka Deškovića, Forum, 1964, 1–2; Moj otac slikar Branko Frano Angeli Radovani (1878–1962), ŽU, 1975, 22–23; Genealoška razmatranja o našoj skulpturi, Forum, 1977, 9; Pismo prvom kiparu, Zbornik Trećeg programa Radio Zagreba, 1980, 4–5; Palavičini, Stijović, Bezeredi, Forum, 1982, 1–3; Kip bez grive, Zagreb 1985.

LIT.: M. Prelóg, Likovna ostvarenja Koste Angeli Radovanija, Vjesnik, 23. XI. 1952. — G. Gamulin, Kosta Angeli Radovani, Pogledi, 1953, 3. — D. Dragojević, Kosta Angeli Radovani, Zagreb 1961. — M. B. Protić, Kosta Angeli Radovani (katalog), Beograd 1963. — I. Zidić, Takav kipar, Kolo, 1964, 6. — J. Denegri, Kipar Kosta Angeli Radovani, Umjetnost (Beograd), 1965, 1. — B. Gagro, Kosta Angeli Radovani, ŽU 1966, 1. — J. Mesesnel, Zrela moderna, Delo (Ljubljana), 8. IV. 1971. — D. Schneider, Kosta Angeli Radovani (katalog), Zagreb 1973. — T. Maroević, Kosta Angeli Radovani, ČIP, 1978, 298. — V. Maleković, Angeli Radovani, Zagreb 1981 (s dokumentacijom do 1979). — M. Karamahmedović, Kosta Angeli Radovani (katalog), Sarajevo 1987. VI. Mć.

ANGELOVIĆ, Albert, slikar (Rijeka, 28. V. 1822 — 23. X. 1849). Završio je Školu crtanja na Rijeci te Akademiju u Veneciji gdje je 1839. nagrađen prvom nagradom za crtanje. God. 1837–46. stipendist riječkoga Magistrata. Po završetku studija 1843. vraća se u Rijeku gdje slika uglavnom portrete (*Portret bana J. Jelačića*, 1848). Sačuvan je *Autoportret* u ulju, crtež olovkom *Portret Mime Barčić* i nekoliko studija aktova (sve u Rijeci, Moderna galerija). Djela su mu bila izlagana na izložbama u Rijeci 1893, 1927.

LIT.: B. Vižintin, Istra i Hrvatsko primorje, u katalogu: Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1961. — Isti, Umjetnička Rijeka XIX stoljeća, Rijeka 1993. V. Fo.

ANGHEBEN, Bruno, arhitekt i restaurator (Rijeka, 23. V. 1891 — Verona, 5. IX. 1977). Završio je studij arhitekture u Budimpešti 1913. Poslije I. svj. r. obnavljao je građevine u krajevima pripojenima Italiji. Školovao se na iskustvima madž. secesije; poslije je prihvatio stil »novecento italiano«. Bio je zaposlen u Tehničkom uredu u Rijeci. God. 1935. nagrađen je za projekt kripe i zvonika Zavjetnoga hrama na Kozali. U izvedbi je primijenio armirani beton, umjetni kamen, intarziju u mramoru i ostakljenja u bojama. Izveo je restauratorske radove prilikom gradnje kanoničkoga stana uz crkvu Sv. Vida u Rijeci i izolaciju zvonika crkve nakon rušenja isusovačkoga kolegija 1939. Poslije II. svj. r. živio je u Veroni.

LIT.: A. Chioggia, L'aspetto architettonico del Tempio, La Vedetta d'Italia, 9. IX. 1934. — Z. Kolacio, Meduratna arhitektura Rijeke i Sušaka, Dometi, 1974, 10–11, str. 80. Ra. Mat.

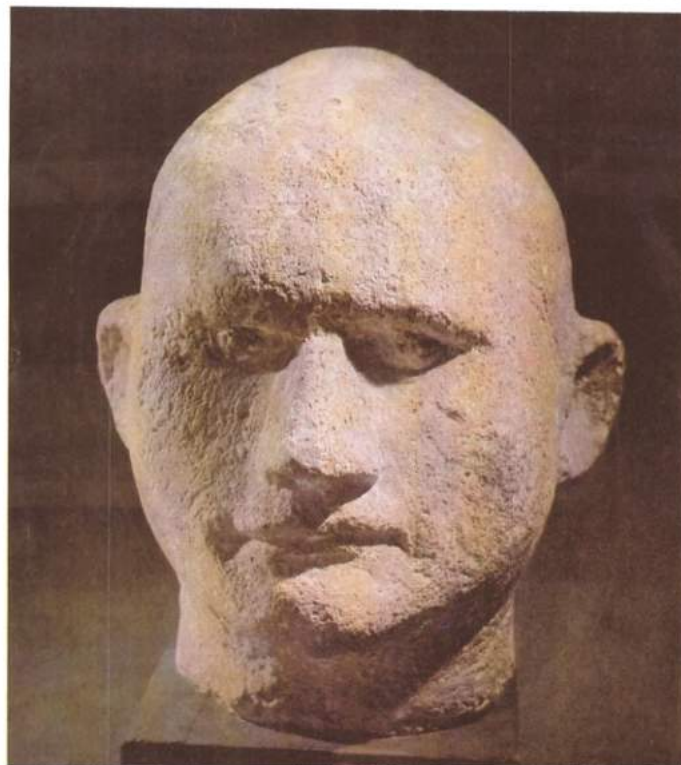
ANGIELUS (Angielini), Nicolaus Italus, tal. arhitekt u austr. vojsci (sred. XVI. st.). Tušem i akvarelom izradio je 1566. osim velike karte Ugarske i posebnu kartu *Croatia et Slavonia*. U njegovu su »atlasu« najstariji nacrti utvrđenih gradova u Hrvatskoj (Zagreb, Križevci, Cirkvena, Koprivnica, Sisak, Brinje, Zrin, Senj i dr.).

LIT.: H. Brichzin, Eine Ungarnkarte von Nicolaus Angielus, sowie Grund-und Aufrisse ungarischer Festungen aus dem Jahr 1566 im Sächsischen Hauptstaatsarchiv zu Dresden, Cartographica Hungarica, Novafeltria (Italija), 1992, 2. L. D.

ANGLMAYR, Ivan, kipar i stolar u Klanjcu (prva pol. XVII. st.). Prema ugovoru s rektorom isusovaca B. Milovcem iz 1658. izradio je po nacrtu za isusovačku crkvu u Zagrebu klupe i propovjedaonicu s kipovima. Izgorjeli su u požaru 1674.

LIT.: M. Vanino, Isusovci i hrvatski narod, I, Zagreb 1969, str. 460.

ANIMIRANI FILM, vrsta filmskoga stvaralaštva zasnovana na tehničkom postupku neizravna snimanja — registriranja niza pojedinačnih sličica (slika za slikom) i kasnijem projiciranju brzinom od 24 kadra u sekundi. Postoje *kolaž-animirani filmovi*, *lutka-filmovi* sa živim glumcima i *crtnani filmovi*. Animirani film tvore literarne (ideja, sinopsis, scenarij),

K. ANGELI RADOVANI, lijevo: *Dunja IV*, Zagreb, Moderna galerija; desno: *Portret Ranka Filjka*

likovne (linije, prostor, boje, površina, volumen) i filmsko-organizacijske (režija, knjiga snimanja, snimanje slike i zvuka, glazba, ton, sinkronizacija, laboratorijski postupak) sastavnice; u posebnu filmsku vrstu povezuje ih *animacija* — postupak pokretanja i oživljavanja crteža (u crtanom filmu) ili predložaka (u ostalim podvrstama).

Animaciju u hrv. krajeve donosi oko 1922. rus. emigrant *Sergije Tagatz*, radeći male crtane reklamne poruke. God. 1928–42. nastao je čitav niz crtanih filmova namijenjenih zdravstvenomu prosvjećivanju pri Školi narodnog zdravlja u Zagrebu. Tridesetih godina reklamne filmove rade braća *Mondschein* kao dio proizvodnje tvrtke Maar, a uoči II. svj. r. animacijom se bave *Viktor Rybak* i *Oktavijan Miletić*. Taj period svojim istraživanjima posebno obilježava *K. Tompa*. God. 1945. braća *Neugebauer* realiziraju mali promidžbeni film »Svi na izbore«. Prvi pravi crtani film, »Veliki miting« nastaje 1951. a u njegovoj realizaciji sudjeluju umjetnici okupljeni oko humorističkoga lista »Kerempuh«.

God. 1956. u okviru »Zagreb-filma« osniva se Studio za animaciju, iz kojega su izašla mnoga važna pojedinačna djela; franc. kritičar G. Sadoul nazvao ih je 1958. sintagmom *zagrebačke škole crtanoga filma*. Škola je nastala spajanjem univerzalnih filmskih kriterija s autentičnim lokalnim motivima nastalim na domaćoj likovnoj i stripovskoj tradiciji. Odlikuju je raznovrsnost, likovna i crtačka profinjenost i reducirana animacija. Nasuprot »punjoj« animaciji W. Disneya u kojoj se likovi kreću u svim svojim detaljima stalno zadržavajući kuglastu i valjkastu formu, u reduciranoj animaciji pokretu se pristupa kao interpretativnu iskustvu s mnoštvom izražajnih mogućnosti; stilizacija pokreta je izazov stilizaciji karaktera. Tako reducirana animacija postaje model na kojemu počiva suvremeni razvoj crtanoga filma, osobito proizvodnja serijala, kada se animirani film iz kino-dvorana seli na televiziju. Filmovi zagrebačke škole dobivaju priznanja na svim važnim festivalima u svijetu. God. 1962. »Surogat« *D. Vukotića* dobiva nagradu Oscar (prvi animirani film nastao izvan SAD-a koji je dobio tu nagradu).

Animiranim filmom u Hrvatskoj bave se uglavnom autori formiranih likovnih profila, vođeni tehničkom radoznošću (*Nikola Kostelac*: »Premijera«, »Na livadi«, 1957, »Nocturno«, 1958) ili slikarskim motivima (*Zlatko Bourek*: »Bećarac«, 1966, »Mačka«, 1971, »Ručak«, 1978; *Zdenko Gašparović*: »Satiemanija«, 1978; *Vladimir Kristl*: »Šagrenska koža«, 1960, »Don Kihot«, 1961; *Zvonimir Lončarić*: »1×1=1«, 1964, »Gosti«, 1977; *Pavao Štalter*: »Peti«, 1964, »Maska crvene smrti«, 1969, »Kuća br.

42«, 1984; *Dragutin Vinak*: »Krava na granici«, 1963, »Između usana i čaše«, 1969; *Damjan Slijepčević*: »Francesca«, 1981). Tu su i autori stripovsko-karikaturističke vokacije, *Borivoj Dovniković*: 1966, »Putnik drugog razreda«, 1974, »Škola hodanja«, 1978, »Uzbudljiva ljubavna priča«, 1989; *Nedeljko Dragić*: »Idu dani«, 1968, »Tup-tup«, 1972, »Dnevnik«, 1974, »Slike iz sjećanja«, 1990; *Zlatko Grgić*: »Muzikalno prase«, 1965, »Klizi puzi«, 1969, serija »Maxi cat«, 1971, »Lutka snova«, 1979; *Boris Kolar*: »Otkrovitelj«, 1974, »Vau vau«, 1977; *Aleksandar Marks* u suradnji s *Vladimirom Jutrišom*: »Muha«, 1966, »Mora«, 1976; *Joško Marušić*: »Perpetuo«, 1978, »Riblje oko«, 1980, »Neboder«, 1981; *Walter Neugebauer*: »Veliki miting«, 1951, »Priča o crvenkapici«, 1957; *Dušan Vukotić*: »Osvetnik« i »Koncert za mašinsku pušku«, 1958, »Piccolo«, 1960, »Surogat«, 1961, »Igra«, 1962; *Ante Zaninović*: »Zid«, 1965, »O rupama i čepovima«, 1967; *Milan Blažeković*: »Čovjek koji je morao pjevati«, 1970; *Zlatko Pavlinić*: »Portreti«, 1971; *Branko Ranitović*: »Dva puža«, 1960; *Krešo Zimonić*: »Album«, 1982; *Radivoj Gvozdanović*: »Molitva«, 1971, »Bomba«, 1988; *Magda Dulčić*: »Čarobnica«, 1992.

Između 1985–90. u studiju »Croatia filma« *M. Blažeković* realizira prve hrv. cjelovečernje animirane filmove »Čudesna šuma« i »Čarobnjakov šešir«. Crtanim filmom bave se i neki redatelji (*Vatroslav Mimica*: »Samac«, 1958, »Inspektor se vratio kući«, 1959, »Mala kronika«, 1962), kao i mnogobrojni scenografi (*Branko Varadin*, *Srdan Matić* i *Rudolf Borošak*), animatori i crtači.

ilustracija na str. 12

LIT.: *P. Volk*, Estetika moderne animacije, Beograd 1970. — Zagrebački krug crtanog filma, I–III (zbornik), Zagreb 1978.

Još. M.

ANONIM RAVENSKI (Anonymus Ravennatus), nepoznati pisac petrosveščana djela koje sadržava podatke o gradovima naše zemlje. Prema mišljenju većine istraživača, živio je u VII. st.

ANTEPENDIJ, ukrasno platno, redovito pomično, koje prekriva prednju stranu podnožja oltara. Razvio se od zavjese kojom je od IV. st. bio prekriven oltar sa svih strana, a od XI. st. samo s prednje strane. U ranijim se razdobljima izrađivao od plemenitih tkanina, a od doba gotike od kože, oslikana drva, plemenitih metala, brokata i dr., sa slikama ili reljefima na sebi, ovisno o materijalu. Do XIV. st. u sredini je redovito bio prikaz Maestas Domini, u kasnoj gotici i renesansi prevladava Bl. Dj. Marija, a u baroku prizori iz života titulara, ili lik Bl. Dj. Marije. Najpoznatiji su u nas a. krunjenja Bl. Dj. Marije u Sv. Mariji u Zadru, a. župne crkve u Dobrinju